

PSIHOSOCIOLOGIA
GRUPURILOR și ORGANIZAȚIILOR

Nicolae Grosu

Daniel Sorin Duță

**PSIHOSOCIOLOGIA
GRUPURILOR și ORGANIZAȚIILOR**

Editura Universitară
București, 2011

Tehnoredactare: Angelica Mălăescu
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2011
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 - 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GROSU, NICOLAE

Psihosociologia grupurilor și organizațiilor / Nicolae
Grosu, Daniel Sorin Duță. - București : Editura Universitară, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-606-591-199-4

I. Duță, Daniel Sorin

159.9:316

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate autorului.

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-199-4

CUPRINS

I. GRUPURI

1. Abordarea grupurilor	9
2. Constituirea grupurilor	19
3. Structurarea grupurilor	26
4. Conformitate, devianță, dezindividuație	35
5. Mediul de grup	45
6. Conflictul intragrup	54
7. Conflictul intergrupuri	63
8. Performanța în grup	71
9. Puterea în grup	79
10. Lideri și leadership în grup	86
11. Gândirea de grup	95
12. Dificultăți subiective în dinamica grupurilor	104

II. ORGANIZAȚII

1. Abordarea organizațiilor	117
2. Individul organizațional	126
3. Motivația	137
4. Conflictul organizațional	143
5. Stresul organizațional	151
6. Puterea în organizații	161
7. Leadership-ul organizațional	171
8. Comunicarea organizațională	181
9. Decizia organizațională	191
10. Socializare și carieră	198
11. Structurarea organizațională	205
12. Metode de conducere a organizațiilor	213

GLOSAR	221
BIBLIOGRAFIE	239

ARGUMENT

Deoarece chiar și cei care trăiesc pe lângă gropile de resturi menajere supraviețuiesc pe baza a ceea ce a fost produs, consumat și transportat și, respectiv, este procesat de grupuri și organizații, rezultă că și ei depind vital de grupuri și organizații, fiind astfel evidentă importanța capitală a acestora pentru viața fiecărui om și deci necesitatea studierii lor, mai ales de către specialiștii în științele sociale, care vor lucra tocmai în/sau cu asemenea entități umane.

Autorii

I. GRUPURI

1. Abordarea grupurilor

Grupul este o mulțime de două sau mai multe persoane, care se influențează reciproc prin interacțiune socială.

Tratarea acestei teme presupune înțelegerea următoarelor subiecte:

- *caracteristicile grupului* ;
- *studierea grupurilor* ;
- *schimbările specific* ;
- *investigarea grupurilor*.

1. *Caracteristicile grupurilor* sunt:

- *interacțiunea*, în sensul că în grup comportamentul fiecărui membru îi poate afecta pe ceilalți membri, aceasta fiind caracteristica principală;
- *structura*, aceasta fiind descrisă de:
 - *statusuri*, înțelese drept poziții deținute de membri în cadrul grupului;
 - *roluri*, înțelese drept comportamente așteptate de la persoanele care ocupă statusurile din cadrul grupului;
 - *norme*, înțelese drept reguli care identifică și descriu comportamentele corespunzătoare;
 - *relațiile dintre membri*, înțelese ca factori de tipul autorității, al atracției și al comunicării care îi leagă pe membri unii de alții;

- *scopurile*, adică atingerea unor obiective extrinseci, care nu pot fi realizate individual, acesta fiind cel mai puternic factor unificator;
- *entitatitatea*, în sensul de entitate, de unitate de sine stătătoare, stabilă, unică și inconfundabilă;
- *dinamica*, în sensul de:
 - fenomene de interdependență;
 - succesiune de procese de dezvoltare, stabilitate, declin, dezagregare și disoluție.

2. Studiarea grupurilor se realizează:

- *holistic*, adică drept o entitate ce înseamnă mai mult decât suma părților constitutive, motiv pentru care comportamentul individului se desfășoară atât în funcție de caracteristicile personale, cât și de cele ale mediului, mediul incluzând grupul, membrii grupului și situația, toate acestea făcând ca grupul să fie considerat un sistem și deci abordat prin concepte specifice teoriei sistemelor, așa cum sunt:
 - *input-ul*, care constituie intrările din mediu ale resurselor;
 - *process-ul*, care constituie prelucrarea acestor resurse;
 - *output-ul*, care constituie produsele și/sau serviciile pe care le realizează grupul;
 - *feed-back-ul*, care constituie reacția (răspunsul) mediului față de produsele și serviciile realizate de grup;
- *în mod interdisciplinar*, în sensul că:
 - *psihologia* se centrează pe comportamentul indivizilor în grupuri;

- *sociologia* se centrează pe grupuri, pe relațiile dintre grupuri și pe relația grupurilor cu societatea;
- *antropologia culturală* se centrează pe înțelegerea trăsăturilor comune ale diferitelor societăți;
- *științele politice* se centrează pe principiile relațiilor de grup și pe leadership;
- *științele comunicării* se centrează pe relațiile de comunicare.

Dinamica grupurilor a fost studiată atât din perspectiva individului, în special de psihologi, cât și din perspectiva grupului, de sociologi, cele două perspective dovedindu-se în multe privințe complementare.

3. *Schimbările specifice* dinamicii grupului se desfășoară:
- pe baza modelelor fazei recurente, în sensul că anumite chestiuni sau probleme tind să domine interacțiunile de grup în timpul diverselor faze ale dezvoltării grupului, dar că aceste chestiuni sau probleme pot fi recurente, deci se pot repeta în diverse etape;
 - pe baza teoriilor stagiului secvențial, în sensul că dezvoltarea grupului are loc în stadii care se succed într-o anumită ordine, acestea fiind (3 – p. 20) :

Stadiul	Procese majore	Caracteristici
de formare	dezvoltarea legăturilor de atracție; schimbul de informații; orientarea favorabilă spre ceilalți și spre situație	interacțiuni experimentale; discursuri politicoase; privire dincolo de ambiguitate; tăcere
de tulburare	nemulțumirea față de ceilalți; competiția între membri; dezagreere față de proceduri; conflict	ideile sunt criticate; vorbitorii sunt întrerupți; frecvența este redusă; ostilitate
de normare	dezvoltarea structurii grupului; creșterea coeziunii și a armoniei; stabilirea rolurilor și a relațiilor	acceptarea regulilor; urmărirea unei păreri generale; creșterea toleranței; simțământul unei stări de bine
de efectuare	focalizarea spre realizări; orientarea pe sarcini înalte; accent pe performanță și productivitate	luarea deciziilor; rezolvarea problemelor; creșterea cooperării; scăderea emotivității
de întrerupere	terminarea îndatoririlor; reducerea dependenței; finalizarea sarcinilor	regret; emotivitate crescută; dezintegrare

Din aceste două abordări poate rezulta o viziune de sinteză, aptă să releve că dezvoltarea grupului parcurge stadii secvențiale, dar, pentru că problemele nu sunt întotdeauna complet rezolvate, unele stadii se pot repeta.

4. *Investigarea grupurilor se realizează metodic, ceea ce presupune:*

4.1. *Parcurgerea unor etape, așa cum sunt:*

- selecționarea problemei, care să merite și să fie posibil de cercetat;
- revederea literaturii privind problema, atât ca teorie, cât și ca cercetare;
- formularea ipotezei, ca anticipare a unui rezultat verificabil;
- alegerea metodei de cercetare, compatibile cu tipurile de date presupuse de ipoteză;
- colectarea datelor, conform metodei de cercetare;
- analiza rezultatelor, ca determinare a legăturilor semnificative dintre date;
- enunțarea concluziilor, ca interpretare și semnificare a rezultatelor.

4.2. *Utilizarea unor metode, așa cum sunt:*

• *Ancheta*, ca metodă de investigare a grupurilor pe baza informațiilor culese de la subiecți prin intermediul:

• *interviului*, ca procedeu de culegere verbală a informațiilor, realizat prin convorbire directă sau telefonică, pe bază de întrebări preformulate într-un „ghid de interviu” și de răspunsuri înregistrate fidel de „operatorul de anchetă”, această metodă având avantajul posibilității de a se obține informații semnificative, opinii și atitudini autentice și,

respectiv, dezavantajul dificultății de a cuantifica și prelucra informațiile și al riscului de impresionare a operatorului de anchetă, deci de distorsionare a cercetării;

- *chestionarului*, ca procedeu de culegere în scris a informațiilor, administrat de operatorul de anchetă sau autoadministrat, realizat sub formă de listă de întrebări (de introducere, de trecere, de justificare, de control, de identificare) și de răspunsuri, răspunsurile putând fi ori de tip „închis” (prestabilite, subiectul urmând să aleagă una dintre variante) – acest tip având avantajul posibilității de a fi cuantificat și prelucrat – ori de tip „deschis” (subiectul urmând să formuleze răspunsul) – acest tip având avantajul nuanțării informațiilor și, respectiv, a opiniilor și atitudinilor subiecților.

- *Observația*, ca metodă de percepere, pe bază de program și obiective, și de înregistrare detaliată a evenimentelor, fenomenelor și a proceselor din cadrul grupului, ea putându-se realiza ca:

- *observație participativă*, ceea ce presupune implicarea cercetătorului în grupul de cercetat, acest tip de observație având avantajul de a obține informații semnificative și, respectiv, dezavantajul atât al implicării emoționale a cercetătorului și al distorsionării în acest fel a demersului științific, cât și al reactivității (prudenței și respingerii) din partea subiecților;

- *observație discretă*, ceea ce presupune neimplicarea cercetătorului în grupul de cercetat, acest tip de observație având avantajul neafectării emoționale a acestuia și deci al asigurării obiectivității cercetării și, respectiv, dezavantajul limitării accesului și al superficialității informațiilor.

Cercetarea se realizează la nivelul întregului grup sau pe un *eșantion* din acesta, ca parte reprezentativă pentru întreg, constituit ori prin „selectarea întâmplătoare simplă” a

indivizilor, cu condiția ca toți indivizii să aibă aceeași șansă de a fi aleși, ori prin „selectare întâmplătoare stratificată”, în funcție de diverse criterii de stratificare, precum sexul, vârsta, statusul social, cu condiția proporționalității straturilor corespondente din eșantion și din populația de investigat.

În esență, cercetarea în dinamica grupurilor constă în depistarea unei(or) caracteristici sociale variabile (variabile independente) a căror variație determină și deci explică în mod cauzal variația altor caracteristici sociale (variabile dependente), așa cum, de exemplu, variația caracteristicii „nivel de studii” (variabilă independentă) determină și explică variația caracteristicii „nivel al veniturilor” (variabilă dependentă), efectuarea cercetării presupunând ca cele două tipuri de variabile să fie ori corelative (variația variabilei independente să fie concomitentă cu variația variabilei dependente), ori succesive (variația variabilei independente să fie succedată de variația variabilei dependente), ori consecutive (variația variabilei independente să fie succedată direct, nu prin variația unei terțe variabile, de variația variabilei dependente).

4.3. Respectarea unor principii deontologice, așa cum sunt:

- tratarea cu demnitate și discreție a subiecților;
- derularea cercetării fără risc sau cu risc asumat, în deplină cunoștință de cauză de către subiecți;
- păstrarea confidențialității, chiar și asupra datelor neprotejate de lege.

Din cele prezentate, reiese că dinamica grupurilor, găsindu-se la stadiul de complementaritate teoretică și convergență metodologică, se găsește în proces de maturizare *epistemică*, proces ce o face aptă atât pentru

contribuții teoretice și practice, cât și pentru propria sa dezvoltare. În acest fel, ea se înscrie tot mai mult atât în ansamblul științelor, cât și în trebuințele oamenilor de a explica și de a prevedea mersul societății și destinul personal.

Cuvinte – cheie

Anchetă – metodă de cercetare pe baza informațiilor culese de la o populație sau de la un eșantion din cadrul acesteia.

Chestionar – instrument de cercetare, sub formă de listă de întrebări, pentru culegerea în scris a informațiilor.

Comportament – mod relativ constant de a reacționa al unei persoane în cadrul unor situații și condiții strict determinate.

Comportament colectiv – comportament spontan al unei mulțimi de indivizi.

Comportament defensiv – comportament organizațional de auto-apărare prin mecanisme de retragere, agresiune, substituție, compensație, reprimare și raționalizare, specific angajaților blocați în efortul îndeplinirii scopurilor.

Comportament organizațional – studiu al comportamentului, al atitudinilor și al performanței umane din cadrul unei organizații.

Deontologie – ansamblu de norme de conduită și obligații etice, specifice unei profesii.

Dinamica grupului – studiul științific al evoluției grupului și termen generic pentru procesele de grup.

Eșantion – parte reprezentativă dintr-o populație de studiat, constituită prin alegere întâmplătoare, cu condiția ca fiecare element să aibă șanse egale de a fi ales.

Entitate – calitatea de a fi o entitate; grup perceput ca atare.

Grup – doi sau mai mulți indivizi care se influențează reciproc prin interacțiune socială.

Grup de comandă – grup de subordonați care raportează unui singur manager.

Grup de interes – grup constituit pe baza unor interese comune explicite.

Grup de referință – grup recunoscut de individ ca determinant pentru personalitatea sa.

Grup formal – grup oficial, format de conducerea unei organizații în vederea îndeplinii scopurilor.

Grup informal – grup neoficial, format de indivizi pe baza afinităților.

Grup primar – grup informal, bazat pe relații afective, spontane și directe.

Grup secundar – grup formal, bazat pe relații practice, directe și/indirecte și reglementate.

Interacțiune – influență reciprocă între două sau mai multe componente ale unui sistem social.

Norme – „reguli” de grup care descriu ce acțiuni ar trebui sau ce acțiuni nu ar trebui îndeplinite de către membrii grupului; standarde după care membrii grupului își reglează acțiunile.

Normele grupului – standarde împărtășite de membrii grupului.

Observație discreta – tip de observație, realizat fără implicarea observatorului în mediul de observat și, eventual, fără dezvăluirea scopului.

Observație participativă – tip de observație, realizat cu implicarea observatorului în mediul observat.

Relații de atracție – tipare de agreare și neagreare într-un grup; adesea reprezentate sociometric.

Relații de autoritate – tipare de statut sau putere într-un grup; „lanțul de comandă” sau ierarhia dominației.

Relații de comunicare – tipare de schimb de informație într-un grup.

Relații între membri – tipare de interacțiune și influență care îi unesc pe membrii individuali, inclusiv relații de autoritate, atracție și comunicare.

Relațiile lider-membru –factor care se referă la gradul de încredere și respect pe care liderul îl obține de la subordonații lui.

Rol – ansamblu al comportamentelor așteptate față de o persoană care ocupă un anumit status social.

Sondaj de opinie – metodă de cunoaștere a opiniei publice pe baza chestionarului și a eșantionării.

Status – poziție, a unui individ în cadrul structurii sociale

Structură – tipare de interacțiune și de coordonare a tehnologiei și a bunurilor umane, stabilite într-o organizație.

Structură organizațională – tipar formal după care sunt grupați oamenii și posturile într-o organizație. Structura organizațională este adesea ilustrată printr-o schemă organizațională.

Studiu de caz – tehnică de cercetare, care implică examinarea detaliată a dinamicii unui grup.